

Oglas, pripisana itd. tiskaju i računaju se na temelju običnog cjenika ili po dogovoru.

Novci za predbrojbu, oglasje itd. šalju se napunivši ili potpisanim pak. štampice u Beču na administraciju lista u Pulu.

Kod naručbe valja točno oroditi ime, prezime i najbilo poštu predbrojnika.

Tko list na vrijeme ne primi, mora to javi odpraviti u odgovarajućem pismu, sa kojim se plaća postarina, ako se izvan naplaćuje „Reklamacija“.

Cakovnog računa br. 147/049. Telefon tiskara Broj 38.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ Narodna poslovica.

Istakni svakog četvrtka i petka.

Nekoliko dopisa sa našim vječnim neprijateljima na istaknu. a nefrankirani ne primaju. Eradplam za poljoprivrednu školu 10 K u obće, za godinu 10 K za soljake, za godinu 10 K za soljake, za godinu 10 K za soljake, za godinu 10 K za soljake.

Istvan carovine više postarima. Plaća i istaknu sa u Beču.

Pojedini Broj stoji to bi, kao stali za bi, kad u Pulu, tisk. istvan iste.

Uredništvo i uprave ostali se u: Tiskari. Laginja i dr. poje u. Krmptić i dr. (Via Giulia br. 17, kuzna nekog se našivijega, čim pismo, i predplać.

Odgovorni urednik i izdavač Jorko J. Mašulja. — U nakladi tiskara Laginja i dr. prije J. Krmptić i dr. u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Trstu (Via Cvetara br. 1, II. kat).

Matko Mandić.

1883.

1908.

U ovom mjesecu, negdje pred trideset i osam godina, pisao je naš Veliki biskup pokojnome Karabičiću tužno pismo, iz kojega vadimo ove značajne riječi:

„Naša braća pogibaju, lišću ih sa svih strana kao klesar: gore nego sada nije nam još nikad bilo...“

Zalobna ova pjesma odjekivala je Istriom i u poznijim godinama i kao tugoljiv refrain pronosila se od usta do usta, od srca do srca.

Tako bijaše od prilike i godine 1882. Narod u tristici, občina skoro sve u talijanskim rukama, a k. oblasti protivne nam: i našem narodnom pokretu, škole na prste bi ih prebrojto, naša materijalna riječ odavud potamnila, u saboru sa još nije bila izrekla prva hrvatska riječ... u kratko: veliko, nezkazano zlo.

A nastupilo i gore, i istarski je narod te godine zadesila neizmjerena nesreća, utrnulo mu sunce — ugasnuo se veliki Njegov Otac: Biskup Juraj Dobriša. Od toga velebnoga Sunca ostao narodu: jedan jedini svjetli tračak, da mu svijetli u tolikoj tmini... Nego i taj jedini svjetli tračak počeo je da bledi i gasne. Ali našao se čovjek, koji je to svjetlo uhvatio u golemu zrcalu, kojega: lepa i plemenita svoje duše i digao ga visoko, da narodu, svijetli u časovima teškim i sudbenosnim.

Taj je muž bio profesor Matko Mandić. Njemu je narod povjerio svoju jedinu uzdanicu i vjesticu: „Našu Slogu“, taj jedini svjetli tračak, koji je Istri ostao: nakon smrti Velikoga biskupa.

Prvoga siječnja 1883. godine pozvan bi profesor Matko Mandić u Trst, da preuzme: jedino, glasilo istarskih Hrvata u svoje veleuvredne ruke. Tom je prilikom poručio: narodu ovo: „Za Te je ona“ (Naša Sloga) a ja sa nju sav, sav njezin, a tim sam i Tvoj.“ A tako se i bilo. Profesor Matko Mandić ostao je vjeran svome obećanju.

Već dvadeset i pet godina njegova se: muzeva riječ odražuje u stupcima našega staroga i miloga lista. Najljepše dane svoga života darovao je taj riedki i umni rodoljub svome listu i narodu našem. Tužni su i tegebni ti dani, izpunjeni mnogim progonima, velikim pregarom i čestim osudjivanjem.

I za sve to naš siromašni narod nema ni zlata ni srebra, ništa nema osim srca koje će u ove dane zakucati življe; ništa nema ubogi narod osim suza, koje će iz zahvalnosti proteti niz shrvano njegovo lice. Alf profesor Matko Mandić ne spada medju one ljude, kojima je aplaus prvi i glavni uslov svakoga koraka, što ga polozmu; i mi smo uvjereni, da će njegov onaj tečni kucaj srca i ona skromna suza zahvalnik biti najdijelja i najdraža. U tom kucaju, u toj suzi kazano je: toliko toga: što nijedna riječ ne bi bila kadca da izrača. Topla ljubav i nezkazana zahvalnost patničkog naroda izražena je u tom tihom isjevju mučenika narodne duše. Ai sadržana je u njemu i vruća želja: i uardna molitva, da u dugom, spokojnom i sretnom životu profesor Matku Mandiću bude dano: uživati obilne plodove mukotrpna svoga rada.

Matko Mandić rodio se je u selu Mihočić općine Kastav u Istri g. 1849. od poštenih roditelja, oca Mata i matere Marije rođ. Dubrović. Tri razreda pučke škole svršio je u Rukavou, a četvrti u Kastvu. Gimnaziju je polazio u Pazinu i na Rijeci, gdje je položio ispit zrelosti g. 1869. Bogoslovne nauke svršio je u Gorici, i u Trstu, gdje je bio: zaređen za svećenika g. 1874. Kasnije je pošao na sveučilište u Prag, gdje je položio ispit za srednje škole iz prirodne znanosti. Pošto je bio već tada na glasu kao agitator i huntuovnik, pa još u Pragu: lako pod istragom poradi glasnogluć Cuderova pisma: koje je išlo na začuť općine Kastav i susjednih hrvatskih općina u Liburniji, nije mogao naći kod kuće mjesta, te je u jesen g. 1882. došao u Zagreb, gdje je imao početi predavanjem na gornjogradske gimnaziji kao namjesni učitelj, pod konac iste godine. Tako je pri prvom nastupu imao da osjeti svu gorčinu političkoga rada, no te ga nedacé ništa smetale, već dapače sokolile.

Medjutim su mu pisali prijatelji prof. Spindić, dr. Laginja, napose pok. dr. Dukić iz Trsta, da ostavi Zagreb i da se preseli u Trst, jer je „Naša Sloga“ bez urednika i da će biti priseljeni napustiti list. Mandić je znao, što je sve pok. Dobriša učlalo za „Našu Slogu“ i kako je blagoslovne

plode nosio taj potihvat. Pa to da sad ugine! A on — on to može da spasi! Mandić nije dugo razmišljao, već je pisao u Istru da je spreman doprinesiti tu žrtvu na oltar domovine. I tako je on pustio profesuru, napustio karijeru, te dne 1. siječnja 1883. došao u Trst. Preuzeo je odmah uredništvo „Naše Sloge“, a dne 1. veljače 1883. predstavio se je on hrvatskome narodu Istre pozdravnim člankom, u kojem je medju ostalim stajala i ovo:

„Pisali su mi istarski rodoljubi; predložili mi stanja hrvatskoga naroda u Istri i „Naše Sloge“ spram njega. Istakli nuždu čovjeka, koji bi ju uređivao i njom upravljao. Usmilili me, da se je prihvatim toga toli teškoga ali častnoga posla. Ja sam se njima kao Istranin kao Hrvat odazvao i već poprimio povjerenje mi zadacé. Evo me danas za prvi put pred očajnim čitalačkim općinstvom“, pa završuje: „A Ti mili moj hrvatski narode u Istri, odazovi se pozivu prijatelja Tvojih i „Naše Sloge“. Bez Tebe ona obstojala nebi: Za te je ona a ja sa nju sav, sav njezin, a tim i sav Tvoj! Protivnici Tvoji postaju dinomice sve drzovitiji, naspeli su sve svoje sile: Palja da ih podustroćenom silom: svakijmo. Hrvati! Bog Vam i duka Vam! — Naše Sloga ne mjenja: tina ništa na svom programu. Ona će i nadalje probudjivati i jačati u narodu Istre: svijest čovječju, hrvatsku i državljansku; nastojati oko njegova duševna i tvorna blagostanja, a to uz grlo i u nadi, da će ja pomoći Bog i Hrvati! — Matko Mandić, izdavačelj, i urednik „Naše Sloge“.

Tome svome programu: ostao je naš: dični vodja: vjeran do dana današnjega. Mlad je došao: vrli taj istarski rodoljub u Trst, pun života, snage i mladosti. Danas je na njegovu častu glavu prousto obline: snijega. Nekoliko tih sjedina donijelo je sa sobom godine, ali najviše su ih donijele patnje, progoni i oskudica. On je bio Talijanima Istre tren u oku, pa su neprestano tražili zgodu, da ga dovedu pred talijanske porotnike, koji su mu često sudili. Mjesecna mu je plata iznašala kroz dugi niz godina 20 forinti. Ali kraj svega toga on nije očajavao, visoko je on dizao svoj hrvatski burtjak i neumorno radio oko probudjenja i napredka naroda. Taj je

rad bio vrlo raznolik. Velik je broj onih koji su Mandićevu djelatnost samo po njegovom mučenom radu oko "Naše Sloge". Ali taj rad ispunjuje samo jedan mali dio njegovog nastojanja oko probudjenja naših svijesti u Istri.

Već goda 1899. izabran ga je narod Voloskoga kotara, zastupnikom na zemaljskim saboru. Izabran je bio jednoglasno, ali talijanska većina u Poreču nije htjela imati ga u svojoj sredini i proti jasnomu slovu zakona unisli su mu izbor. Ali narod ga i po drugi put izabrao jednoglasno. Pa kad su Talijani i taj, ponovni izbor unisli, narod ga je po treći put izabrao jednoglasno svojim zastupnikom. To čast vrši Mandić i danas poznati su njegovi žarki i krepki saborski govori, a kako je grlat, to i naša hrvatska riječ iz njegovih usta gmi saborom kao grom; nju ne može da nadglasi ni bijes talijanske većine ni divljački urlaj talijanskih galerija.

U ostalom njegova je ziva riječ poznata i drugud širom Istre. Nebrojeno su sastanci, skupštine i narodni tabori, na kojima je njegova žarka riječ ustajala u obranu pogaženih naših prava. Nije dakle čudo, što je toga odličnoga muža narod poslao kao narod. zastupnika na carevinsko vijeće u Beč, gdje također razvija veliku djelatnost u korist našega puka u Istri.

Matko Mandić je čovjek vrlo ljubazan i srdačan, pa nije čudo što ga i njegovi drugovi, zastupnici u Hrvatsko-Slovenskom klubu (kojemu je on revni tajnik) vrlo vole. A da ga i narod svuda lijepo dočekuje, dokazom su one nebrojene skupštine što ih je nedavno držao po Istri, da naše ljude pouči o reformi izbornoga reda. Vrlo mnogo bi se dalo pripovjedati o njegovoj bratskoj susretljivosti i uslužnosti. Kad god je komu našem čovjeku trebalo kakve pomoći zagovora ili posredovanja kod koje oblasti u Trstu, Mandić je bio uvijek pripravan da pomogne, ako je samo moguće. Taj inače vrlo dosadan a često i nemalo neugodan dio njegova djelovanja u Trstu, pipravilo mu ime "Hrv. Konzula". Ali njegovo mnogo poznalije i uspješnije djelovanje u Trstu, kretalo se je u drugom pravcu.

Kad se je on nastanio u Trstu, priuzeo u svoje ruke uredništvo našega glasila, u Trstu se je bio istom počeo razvijati narodni život. Postojalo je mlado radničko društvo, koje je u ono doba bilo razdvojeno. Postojalo je i političko društvo "Jedinstvo", ali samo po imenu, jer je u njemu prevladavala Austrijanština, a niti je bio pravo tko, da ga vodi.

Slavjanska Čitaonica radi stare naše nesloge jedva je nekako kuburila. I to bijahu sva društva u ono vrijeme u Trstu.

Profesor Mandić se je odmah upoznao sa tadašnjim Slovenskim prvaci u Trstu: s Nabergojem, Dolinarom, Dolencem, Cegnarom i t. d., koji ga svi odmah povukose u svoje kole i to kao predsjed. radničkog društva, kao podpredsjednik političkog društva, a malo za tim predsjednik političkog društva koju je čast obnašao sve do godine 1905. Tada je vladalo u većem djelu okolice žalosno stanje. "Osobito gorja okolica osim Proseka, čimula je pod Talijanskim uplivom. Prvi stanjanci u okolici bili su tako pogibeljni, da su Mandića i još jednoga njegova drugd na Lovcu, gdje je bio sastanak samokresom u ruci potjerali. U Lonjeru morao se Mandić s odbornicima političkoga društva htkadirati i k zidu stisnuti, jer ih je htjela podkupljena fukara napašati. Nebrojeno je puta bio napadnut kamenjem i prađen šuckanje i pogrđnim pjesmama. To su bile prilike u kojima je Mandić počeo djelovati u Trstu. On je pomogao ustrojiti:

1. Slovensko pevsko društvo, kojemu je bio više godina predsjednik.
2. Pjevačko društvo "Kolo".
3. Tržasku posujilnicu i hranilnicu.
4. Kmetijsku zadrugu kojoj bijaše više vremena odbornik.

5. Dalmatinski skup
6. Podružnicu sv. Cirila i Metoda, kojoj bijaše više godina predsjednik.
7. Otkrođe zabavište kod Sv. Jakova pri Trstu, kojemu bijaše više godina predsjednik.
8. Bratovštinu sv. Cirila i Metoda kod Sv. Jakova kojoj bijaše više godina podpredsjednik.
9. Spasio je od propasti "Konsumno društvo" kod Sv. Jakova, kojemu je već tri godine predsjednik.
10. Pokrenuo je "Balkan" prvi hrvatski dnevnik u Trstu. Dva puta preuzeo je uredništvo "Edinosti". Prvi put poslije smrti urednika Dolença, drugi put poslije smrti urednika Zraba.

Radilo se je badava jer je list bio pasivan. I u Tršćanskoj okolici obdržavao je on nebrojeno mnogo političkih sastanaka. Njemu valja u prvom redu zahvaliti što se je narodna svijest u Trstu i u okolici probudila. Njega pozna svaki okoličanin, te uživa veliki popularitet u narodu. Njemu je bio ponudjen mandat za carevinsko vijeće u Beč, a htjeli su ga birati i u gradsko vijeće.

Za svoju poštivost i zasluge imenovan je počasnim građaninom grada Kastva, Voloskoga i Buzeta; počasnim članom "Radničkog društva" u Trstu, raznih čitaonica, pjevačkih društava i t. d. Za svoj narod žrtvovao je sve, za se pristedio nije ništa. A njemu i nije nikad bilo stalo do lične koristi, već do opće narodne snage poimajući dobro, da je najjači bedem protiv tuđinstvu prosvjetljen narod. Nagrada mu je za njegov rad ona lijepa svijest, da je dično i čestito ispunio svoje zvanje i kao svećenik i kao čovjek.

Da Bog živi našega Matka Mandića.

MATKU MANDIĆU.

*U četici maloj naših pobornika
Ti si bio skromni, nepoznat plamen:
Srce od heroja, duša bojovnika
U satišju sjao kano alem — kamen.
I tiho i skromno kô pčelica marna
Radio si za dom, za rod i slobodu,
I Tvoja je ruka dobra, blagodarna
Otvirala suze za suama rodu.
Otvirala suze — vodila po mraku
Iznemoglu djecu sunčanom sjaju
I srce i dušu i desnicu jaku
Sve si, sve si dao rodnom zavitaču.*

*Polagano sunce nad Istru se diše,
Polagano rodu povraća se nada —
Al najljepša harnost Tvoju ruku sise
I najljepši lovor na čelo Ti pada!*
ZADAR Rikard Katalinić Jeretov.

Iz carevinskoga vieća.

U Beču 21./12. 1907.
Posljednji dan ovog zasjedanja radilo se je baš kao na paru. Vidjelo se, da svatko želi na vrijeme doma prije božićnih blagdana.
Privremeni proračun bio je prihvaćen i u trećem čitanju.
Na predlog izvjestitelja dra. Dreksela bila je nakon kratke razprave prihvaćena osnova o sniženju poreza na slador.
Došla je za tim u razpravu osnova o konzularnih sudovih sa predlogom, da se vladu opunovlasti, da za buduću godinu uređi privremene trgovačke odnose sa inozemstvom. Kuća prihvaća i jedno i drugo. Razpravljen je također bez razprave predlog o porezu na kućama u Galiciji.
Nakon kratke razprave prihvaćeni su za tim predlozi odbora za ublaženje biede. Ministar predsjednik barun Beck odgovorio je na upit zast. Malika glede in-

resticija u Dalmaciji izjaviv da ta pokrajina sačinjava sa ostalim zemljama cjelokupnu državu. Nju se ne može bez privole parlamenta izlučiti iz države svezu. Ministar hrvatskoga Marčeta odgovorio je na upite Rusina radi izgrada u Lavovu tim, da će se u buduću na avencilistu polagati prisega djaka u latinskome jeziku.
Ministar pravosuđa dr. Klein odgovorio je na upit Mladočeha u pogledu jezičnog pitanja kod sudova u Češkoj. Pošto je tim bio iscrpljen dnevni red, zaključio predsjednik sjednicu, izjaviv, da će buduću ureći plemenim putem.

Prof. Matku Mandiću prigodom 25. godišnjice urednikovanja „NAŠE SLOGE“.

Gle! — to je muž!
Kud materinska rječ se bori
Domajom našom prek i duž,
Nek sa sto glasa sve zaori:
Svečaru slava! — što kô lave
Potezao se za rod sav,
Uz bezbroj muka, prezrec slave
— Sved s boja iduć živ i zdrav!
A bilo borbe, tuge velje
Rad koje rod bi imô past,
Al junak znao roda želje,
U svjetu znao steć mu čast;
I branio ga pred nasiljem
U prkos svima, svakom tom
Što prezô tek za smrtnim ciljem,
Da hrvatski naš satire dom.

Ta duga ljetâ teška rada
Prikovala su njegov duh,
Jer preča bje mu spasu nada,
No sjaj i slava i sam — kruh.
Tek na srcu mu rod naš bio.
Nek mao tako al svim drag,
Kog tudin zlobni teško zbio
Kô tihu žrtvu sami — vrag!

Pa živ nam bio naša diko
Vascio to ti želi rod,
A teškom radu toli viko,
Ded, dalje vodi rodni brod!
A "Našu Slogu" mezmice Ti
I dalje gaji, njeguj, daj! —
Tad domu nastat dan će sveti
I kraj naš mao — bit će raj!

PULA, 30. XII. 1907.
Ernest Jelusić.

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinjski kotar:
Zimsko sunce u Puli. Prošle nedjelje na veter predstavljala je Markovičeva družina za prvi put u Puli "Zimsko Sunce". A tko da ostane kod kuće kad se predstavlja to remek-djelo našeg književnika Viktoru Čarâ Emtina? Dvorana i galerije bile su dupkom pune naroda, koji je došao da na pozornici gleda svoje jade, svoje nevolje, svoju borbu. Istarski patnik koji u predstavi gleda samoga sebe, najbolje shvaća cilju stvar jer treba biti istarski Hrvat; treba se očajno boriti, treba stradati, doći u razne neugodne konflikte, voditi ne samo izvanjsku borbu sa dušmanima već i onu težu unutarnju, za moći potpunoma slihati? Carevo veliko djelo "Zimsko sunce". Potresni su ono prizori, majstorskom vještinom odigrani, kad je Jeloni na razkršću te na glas domovine, na pjevanje "Ljube naše domovine", usred zastoje unutarnje borbe poleti prema "svojima", dubitval muža među izrodima, muža pobog srca, ali buduću krivo upućen u mladost, odmetnik roda svuga. — Na pozornicu dolaz pop, taj važni faktor u narodnom našem životu, pop iz one stare garde, koja se je znatno umanjila, pop koji je više puta bio i otac i majka istarskoj sirotinji.

Odklikanje.

Njegovo Velikaustvo podijelio je gosp. štapskom naučitelju topništva Ivanu Lodaškom iz Gospića, srebrni križ za krunom za zasluge tekom njegovog revnog i dugotrajnog službovanja. Čestitamo!

Za Pulom — Rovinj! Jedva je započela u Puli talijanska agitacija za ustrojenje talijanske gimnazije u našim gradu, dolaze eto sada i gospoda u Rovinju, te pitaju vkladu, da i njima ustrojiti talijansku gimnaziju. Pa zašto ne bi? Ta maleni Pazin ima dvj gimnazije, Pula ima gimnaziju i realku, Kopar ima gimnaziju i učiteljske, zašto ne bi imao i Rovinj svoju gimnaziju? Za Rovinjom može doći na red Vodujan, pak Piran, Izola itd. i tako bi svako talijansko gnjezdo moglo imati svoju gimnaziju!

Ali kod spomenutih gradica ne bi smjelo ostati, jer ne bi bilo pravedno, da ono 72 filozofa u slavnom Oprtiju ostane bez gimnazije pa da nemaju komu davati svoju mudrost. Pravedno bi bilo da carska vlada, za koju inače malo mare u spomenutih gnjezdih, svuda ustraja talijanske gimnazije, da se narod ne mora mučiti plugom i motikom, silom i koptom, mrežom i udicom, pletom i čekićem.

Takove gimnazije mogle bi Talijanom producirati na godinu kakvu hiljadu-dvije učenijske glava — i onda sretno li latinske Istre!

Talijansko velikodušje prema Niemcima. U našem gradu podigli su Niemci tihoma svoje gnjezdo pod imenom Njemačka kuća (Deutsches Heim). U svojoj okružnici na sumišljenike kaže njemački odbor, da će ta kuća biti gnjezdo svim onim, koji su daleko od svog doma i koji će tuj naći sve, što njemačka druženost traži.

Njemački dom nalazi se nam protli našem "Narodnom domu", koji bude tolike u oči odvješnju kamoru.

Što su si odvješnji Niemci spleli svoje gnjezdo ne može biti nikomu na žao, jer je svaki gospodar da razpolaze svojim novcem i dozvolom odnosnih oblasti kako mu je drago. Ako je ovdje kamori pravo, koja tvrdi da je Pula čisto talijanski grad, što si Niemci sagradili svoj dom, ne može ni nama biti nimalo krivo, koji hoćemo da se razvija po svoju svaka narodnost kako najbolje znade. Ali ne može nam biti pravo, što su talijanski listovi Pule i Trsta pozdravili "Njemački dom" u Puli vrlo prijazno, kao nešto naravstog, doćim ne nalaze dosta ruga i pogrde proti našem "Narodnom domu", i proti nama, koji imademo "dopuštanjem smradne kamore" bar. toliko prava u ovom gradu, koliko i njihovi za nevolju saveznici Niemci.

Dvije ratne mornarice. Ovih dana stigla je eskadra do pred Fazanu, gdje se je usidriła i gdje će između nje i ratne lake obićti šest put na dan posebni "tender", t. j. iz Fazana otići će u 5 1/2 u jutro, u 1 1/2 i 5 54 po podne, a iz Pule u 7 sati u jutro i u 8 i 7 po podne.

Voloski kotar:

Priznanje iz Lovrana: Držim, da nema u svoj Istri občine, koja bi, kao Lovranska, imala dvije mjore i dva utega. To potvrđuju otvoreno i sami predstavnici ove općine.
Dne 16. o. m. oko 6 sati po podne obavio se je "jalovi" otvor električno razsvjetlo u Lovranu. Rekao sam "jalovi" jer su glumci bili i gledaoci, jer općinstvo Lovrane nije sudjelovalo. Nu, to su stvari koje me se ne tiču; jer su bile "u obitelji" obavljene.
Više me se tiče, što su oko 6 sati po podne naredili; kako rekoh, da bude svjetlo i bi svjetlo... nepravde, koje se čini na lovranskoj općini. Sva Lovrana razsvjetljena, negdje više, negdje manje, prema stanovima gospode vijećnika, prijatelja ili rodjaka, doćim podpuna tama vlada duž glavne obćinske ceste u Lovrani,

to je kalvarija, gdje stana većina
lovranskih općinara.

Koji je pored ovoj bezobraznoj nepravdi, moglo bi ju se tražiti u osobnoj
mirziji prema nekolicima, koji onuda stajuju;
a ne može drugdje ni da bude, jer ga stranačke zadjevce ne ulaze, pošto
u neka mjesta gdje Hrvati stanuju bila
pogodovana električnom razsvjetom valjda
zato, što manje viču na velike obćinske
zajmova uz 7% (valjda sedam po sto).

Velesjenjeni g. načelnik sa svom go-
spodom viećnicima valja da zapamte, da
oni tek sa svojim privatnim dobrima mogu
razpolagati po volji, ali sa obćinskim do-
brima nikad.

Istini za volju treba priznati, da su
nakon toliko pritužba obećali, da će po-
staviti svjetiljke i na cesti kalvarija, što
nije još bilo obavljeno. Nadam se, da
nisu lagali, jer ako neće na dobre, na
stojeć ćemo drugim sredstvima da bude
učinjena pravica stanovnicima Kalvarij-
Behova.

Kod nas se to smatra kao podgrijana
jula, i zato će pisac ovih redaka dobro pa-
ziti, kako su naprene protivničke strielice.
Mnogo drugih stvari ostavljam u peru
iz obzira naprama zdravlju čestitog go-
spodina načelnika.

Josip Bločić
Villa Pepica. — Lovran.

Obiteljske nesreće. Iz Jelšana pišu
„Edinosti“. U jednom slovenskom listu iz
Kranjske pribroćena je ovih dana kratka
viest, da se je g. Ivan Kolar, gostioničar
na „Staroj strani“ u Rupi kod dicanja
jedne bačve pogibeljno ponećario. Pošto
bijaše ta gostiona na daleko poznata, za-
nimati će stalno čitatelje Vašega lista do-
znati kako je g. Kolar do te krme došao.

Gospodar te krme bio je Josip Su-
rina, dobro poznat pod imenom „Popo
iz Strange“. Nu nesreća htjede, da se je
pred malo mjeseca prehladio i naglo umro.
Uživao je dobar glas kao čistit rođoljub,
koji je i kod posljednjih državnih izbora
pohitio, da dade svoj glas slovenskomu
kandidatu prof. Mandiču. Zapustio je u-
dovu sa sedmero dječiću u dobi od 2 do
13 godina. Uslijed velike tuge radi gubitka
miloga supruga potamnio je sirići um, te
se je pred mjesec dana u ulazu kuće o-
bjesila.

Uslijed toga se sadašnji slićnik djece
dao krému u najam g. Kolaru.

Danas smo opet primili iz Amerike
tužnu viest, da je u nekom rudniku izgo-
rio Antun Udović, po domaću „Zdolanji
Škabarjev“ iz Jelšana. Pokojnik zapustio
je mladu udovu i troje djece sa starovim
sestrom. Pošao je u Ameriku da se olo-
bodi bijede pa je tamo našao groznu smrt.
Sirovaštvo ove obitelji biti će tim čuľji-
vije, pošto je pokojnik bio jedini muškarac
i kuće-gospodar.

Volosko. — * Marijan Tomasić.
U petak 27. pr. mj. odicelo se od ovog
svieta poštenjak čovjek, vriedan muž i
otac, čestit rođoljub. — Marijan Tomasić.
Sproved mu je bio u nedjelju poslie po-
dne. Unatoč nepovoljnom vremenu, do-
hrliće je na sproved mnoštvo našega svijeta,
da dobromu pokojniku iskaze posljednju
poštu. Za njim žalimo svl, jer nam je bio
svima dobar i blag prijatelj. Bog neka
tješi njegovu razuženu gospodju i ucvi-
ljenu djecu, a našem dobromu Marijanu
neka bude laka ova naša domaća zemljica,
koja u njemu gubi vjerna i čestita sina!
Mir pepelu njegovu!

Pazinski kotar:

Iz Pazina dobivamo: **Profesorski od-
bor sa pučke predavanja** uz pomoć prijate-
telja pučke prosvjete držat će u mesopustu
ova predavanja:

- 6. siječnja prof. Zgrablić: Praznovjerje.
- 12. siječnja kot. veter. Rebek: Kužne
bolesti životinja.
- 19. siječnja dr. Tomasić: Zakono-
davstvo.
- 26. siječnja prof. dr. Ilesić: Počeci
našega školstva u Istri (18. vijek).

2. veljače kot. vještinar Rebek: (Pre-
davanje bit će javljeno kasnije).

16. veljače prof. dr. Kević: Naš jezik.
28. veljače ljekarnik Smokvina: Prak-
tična kemija u kućanstvu i gospodarstvu
dopće:

1. ožujka prof. Dorčić: Položaj seljaka
u prošlo vrijeme.
Pazin, dne 31. prosinca 1907.

Odbor.

Porečki kotar:

Iz Buja pišu nam, da se je tamo
sastalo za posljednji put obćinsko zastupstvo
u ovoj godini, te da je na to sjednici
imenovalo medju ostalim učitelja tali-
janske (?) pučke škole u Tribanuu.

Listine za izbor zastupnika za care-
visko vieće ostaju po novom zakonu izlo-
žene svakom na uvid do dne 26. o. mj.

Koparski kotar:

Lanišće 30. 12. 1907. Evo i nas da
se javimo s veselom jednom vješću. Dne
29. pr. mj. bio je prvi sastanak novo u-
strojenog „Tamburaškog zbora“ čiji je vo-
dja naš vrli Josip Puhalj trgovac ovdje.

Vjerni načelu da se moramo ovdje
naše sirotice „Družbe sv. Cirila i Metoda“
u svakoj, bilo veseloj, bilo žalostnoj zgodi,
odlučili smo i mi, premda siromasi da se
te naše Družbe sjetimo: te se je u to ime
sabralo K 17— a darovase ovako: Veleč
g. Josip Vrbka, župnik K 5—; Marija
Dočkal K 2— a razni tamburaši ukupno
K 10—.

Maleni je ali od srca ovaj dar domo-
vini na oltar. Mnogo malenih ovakvih da-
rova sačinjava veliku svotu kojom se može
mnogo koristiti našem narodu. Napreda
dakle braćo za duševno i tjelesno dobro
našega naroda a naša će Družba uz za-
štitu velikih naših apostola, svete braće
Cirila i Metoda i uz naše prinose uroditi
dobrim plodom, sačuvati će našu mladež,
našu uzdanicu, od crne one kuge koja se
„Legom“ nazivlje i koja i nama godimica
ne samo djecu već i novac iz žepa krađe.

Na koncu moramo priznati da je ne-
koliko njih koji nemogući se sporazumiti
s novom današnjom dobi, i s novimi da-
našnjimi potrebami, ne će lipim okom
da gledaju ovo naše društvo. Svako ovi-
nosi svoje brime, stara i istinita je to po-
slovlca, te se punim pravom nadamo da
ćemo uz Božju pomoć napredovati. A i
oni koji bilo s kojeg uzroka: neće s nama
mi ćemo prezirno pogledati, te ćemo im
zapjevati onu:

Bog je s nama
Tko prot nama
S njime hajd pod pete.

* Taj smo iznos u redu primili. O. U.

Franina i Jurina.

Jur. O kumpare Frane ce ste i Vi za feste
prišli va Cres?

Fr. Sen već va Cres ošon dan i sen vi-
del dosta toga po Cresu.

Jur. A ce, da cujen.

Fr. Ta prvi dan sen pašal pulli osterle do
Vaporetu i sen cul kako su žapivali
contro il governo i još „Volemo a-
bašo šti Krovati ke i ne vol koman-
dar“.

Jur. A ce ne znate ki štu to bitl?

Fr. Su bili ona dva popardila oba dva
zidars: Ce ne znate on jeden je onoga
„Jebesa“ šti onoga postolara, ne znate
onoga na onih visokih nogah, prvoga
postolara do Cresu.
I još ću vam povet jenu drugu, kada
je sel. dr. Gule u čozota ki prodava
plascice, videl je da jima žigice hrva-
ske i on mu je rekel „La butl via sta
porkerija“ on mu je odgovoril „Ge
za bel due škalin per andar via“.
I jos znate ce sen cul, Vi poznate
barba Kuzma, da, kada, pride doma
svi mu rečaju viš „Spinčić“ i on nin
odgovori „Zivila nasa, a krepala vasa.“
Jur. Ma vero si toga cuda doznal.

Fr. Cekaj jos jenu onda ću poč ća zac
niman vrimena. Poznivas gospodara
do ostarije „Al buon Istriano“?

Jur. Če nepoznam onoga Kavalota.

Fr. Ben on ti je prodal bragoc i je kupil
ošla i ti nežnas kako ga gonil? On
ne mu, zna reć tru ni sta, tako je na-
zed za kartami da nezna ni ošla go-
nil, i još bi oteli drugih ucil. Cekaj
jos ovo, ovi dani su kantali hrvati
ki gredu va ostariju ke „Coti“ tamo
ti je kako „Narodni Dom“ i kada su
poceli kantat su neki kavaloti govorili
Be, be, be, Oni misle da skupjaju
ovci, perche su navajeni ćut to be,
be, tako su ti bedašti ti Kavaloti, da
jos nevide kako jih pejaju za nos
vlastela do Cresu.

Razne primorske viesti.

Odkup od čestitanja. Narodni zas-
tupnik g. Matko Mandić podacio je Družbi
sv. Cirila i Metoda za istu kano odkup
od čestitanja k novoj godini 5 K.
(Novac uručen je dr. Fr. Bradić u
Trstu).

Imenovanje.
Tajnik ces. kr. financijalne prokure u
Trstu g. dr. Drago Lukež imenovan je
bi svajetnikom kod iste oblasti. Čestita-
mo srdačno našem vriednom zemljaku-
Picaću (Trnoplesaru).

Božićni blagdan prošli su i ove
godine najsvetčanijim načinom, premda
nebijaše vrijeme povoljno. Kisilo je kolli
na Božić-toli na Stjepanju u naših južnih
krajevih. Uzprkos tomu bili su božji hra-
movi po starom običaju svuda puni po-
božnog naroda, koji je radosno i uznosito
pjevalo: „Narodih se j' kralj ne-
beski“ i „U se vrijeme godista“ veseleći
se, što se je narodio Isukrat. Odkupitelj
i Spasitelj svega svijeta.

Dječkom pripomoćnom društvu u
Pazinu uplatili su za oprost od čestita-
nju gg.: Spinčić Vjekoslav K 100, Stan-
ger dr. Andrija i Fanny K 20, Tomičić
Viktor K 20, Trinajstić dr. Dinko K 20.

**Gospodarski i vinogradarski ko-
ledar za god. 1908.** Sastavio ga **Stanko
Ošančić**, vinogradarski povjerenik e. k. na-
mjesništva u Zadru. Ciena mu je 50 fl.
Izdanje hrvatske knjižarnice u Zadru. —
Primili smo četvrti tečaj ovoga najboljega
hrvatskoga koledara ove struke, pa smo
sa zadovoljstvom konstatirali, da je isti
opet znatno napredovao, što je velika za-
sluga neumornoga njegova sastavljača g.
Ošančića. Činjenica je, da je nakladna
knjižarna ove godine morala povisliti broj
listišaka, dokazuje, da je „Gospodarski i
vinogradarski koledar“ veoma obljubljen.
Dobiva se u svim hrvatskim knjižarama i
u našoj papirnici u Pulli, via Giulia 1, ali
valja izrično zahtjevati „Ošančićev gospo-
darski koledar sa g. 1908.“, koji imade
277 stranica a stoji samo 50 fillira.

**Ratni brod „Erzherzog Ferdinand
Max“** stupio je prvi put u službu dne
1. siječnja 1908. Ukrcao će 780 moriaka.
Radi nestašice momčadi stupiti će iz službe
ratni brod „Babenberg“ i križarski brod
„Aspern“ koji polaze u pričuvu. S novim
ratnim brodom „Erzherzog F. Max“ imati
će naša ratna mornarica tri velike ratne
ladje od 18.600 batava. Ostale dvie ladje
ove divizije jesu „Erzherzog Karl“ i Er-
zherzog Friedrich“. Novi ratni brodovi od
14.600 batava. biti će gotovi jedva g. 1911.

Mjesto glavnog poljedelca (cavo-
cultivatore). Zemljiski odbor u Poreču
razpisuje natječaj na mjesto glavnog po-
ljedjelca za poljedjelski zavod u Poreču,
gdje će dotičnik praktički podučavati mlade
poljke koji dolaze u onaj zavod. Plaća tomu
poljedjelcu iznositi će godišnjih 1600 K,
svake tri godine povišena za dva puta
na 1800 odnosno na 2000 K; povrh toga
stanarina 520 K. Taj će dakle **poljedjelac**
nakon 3 godina službe imati plaću sa sta-
narinom od 2500 K. Od njega se netraži
poznavanje hrvatskoga jezika, toga dnappa
preporuča i Evviva la Spagna!

Zloporabe kod Austro-Amerikane.
„Narodni list“ što izlazi u New-Yorku do-
nosi u broju od 22. studenoga o. g. oštri
članak proti Austro-Amerikani i braći Co-
sullichima. „Narodni list“ apellira na izse-
ljenike da sami svojom inicijativom hoj-
kotiraju ovo društvo, buduci da su sve
pritužbe i američkih novina i novina u
domovini proti Austro-Amerikani ostale
bezuspješne. Društvo ne obazire se na
proteste putnika, jer je protežirano od
ozgora. Dogadja se, da izseljenici često
puta ne mogu dobiti putnice, ako ne će
da putuju parobrodima ovog društva.

Dne 16. studenoga o. g. pripio je u
New-York parobrod „Francesca“, koji pri-
pada Austro Amerikani. Tim parobrodom
putovalo je mnogo naših zemljaka iz Pri-
morja, Dalmacije, Hercegovine i Crne Gore.
Ovi ljudi nisu mogli da se dosta natuže
na nečovječno postupanje prigodom pu-
tovanja, te su spomenutom listu predali
na uvrštenje sliedeći dopis, kojega do-
slovno prenosimo:

Slavno uredništvo „Narodnoga Lista“.
Molimo vas, da uvrstite ovo njeckoliko
redaka u vaš cijenjeni list; neka ovaj naš
dopis služi drugim našim zemljacima za
ravnanje, da ne moraju i oni pretrpiti
onih tegoba, koje smo mi pretrpilli.

Mi smo pripjeli ovamo na paroprodu
„Franciska“ od Austro-Amerikanske pruge.
— Putovali smo puna 28 dana. Na brodu
vlada takav nered i smrad, da vam ga
nismo u stanju opisati. Hrana koju su
nam davali bila je slaba, da ju nije mo-
gao nitko uživati, nego smo radje glado-
vali. Da su nam dali dovoljno suhog
krumpira mi bi bili daleko zadovoljniji.
Ovaj naš doživljaj neka bude uputom
drugim našim zemljacima, koji kane pu-
tovati u domovinu ili iz domovine ovamo.

Jovan Govedarica, Tripo Ivanković,
Juro Aletjević, Mitar Boljanović, Jovan
Bjelečić, Filip Vujović, Maksim Bjelečić,
Lazar Kijac, Milutin Bogović, Milan Ra-
dović, Vasiljev Jakov Vilić, Milan Žirojević,
Petar Marković, Simo Flogovac, Jako Br-
ković, Jure Bule, Pavo Bule i Simun Vokić.

Iz Splita javljaju nam, da će kroz
mjesec siječanj 1908. početi izlaziti poli-
tički dnevnik „Velebit“ na programu
„hrvatske stranke“, te mu želimo najbolji
uspjeh. Duša lista biti će narod. zastup.
gosp. dr. Ante Trumbić.

Narodni darovi.

G. Pero Premuda umirovljeni sudbeni
viećnik u Zagrebu daruje za god. 1908.
Družbi sv. Cirila i Metoda K 20—, g.
Jernej Kopač vlastnik sviećarne u Gorici
šalje za istu svrhu K 50— kao oprost
za čestitanje prigodom nove godine. —
Živil!

Novi kapetani i poručnici. U petak
prošloga tjedna svršili su izpite četvrtoga
tečaja prošle godine. Prikazalo je se 13
kandidata, od kojih su sliedeći svršili izpite
s dobrim uspjehom.

- Kapetanski izpiti:**
- Pavlović Volfang Ivanov, iz Makarske;
 - Kraljeto Fran Rafaelov, iz Lošinja; Do-
stinić Nikola Dragov, iz Erceg Novoga;
 - Esser Roman, iz Trsta; Barisi grof Fer-
dinand pok. Marka iz Kopra; Rossi Aloj-
zije, iz Trsta.
- Poručnički izpiti:**
- Jerko Ivan Pavlov, iz Vigna; Batinić
Antun, iz Dubrovnička; Apolonio Ivan Ja-
kobov iz Malog Lošinja; De Patroni Mario,
iz Pule.

...društva...
...občina...

Sikirić: Družbinaj podružnici, koja u tom junačkom gradu, upravu prelepo uspeva, od valike je pomoći radojubivo zastupstvo slavne ovdješnje občine. Ti velevredni prijatelji naše družbe glasovali su još već u dva navrata po 500 K potpore.

Benčević i Vrhica: Kako je poznato, velevredna zastupstva tih naših občina zaključila su, da se svake godine u odobrenim običajskim proračunima svota od 300 K kao prijemnost našoj družbi.

Ovih dana pripislaše družbi lipe novčani dar još i občine Imotski i Starigrad. Svaka čast i dika bratskim občinama, tim dobrim i jakim stupovima naše družbe!

Obćina Spiljet za Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru.

Radojubivo zastupstvo občine Spiljet dopitalo je našoj družbi za god. 1907. K 1000, za god. 1908. K 500 potpore. Taj plemeniti dar slavne dalmatinske občine obradovat će sve istarske Hrvate, kojima će ta pomoć dobro doći osobito sada u času kad su Talijani digli kuku i motiku, da na siromašnir ledjima našega naroda osvete svoj golemi poraz od 14. svibnja o. g. Živio hrvatski Spiljet!

Poziv na pretplatu.
Iz nadošlog nama poziva, kratkoće radi donasimo glavnije stavke, živo preporučujući o čemu se radi.

Od duže vremena osjećala se je velika potreba, da i mi Hrvati imademo povjesnički i prama savremenim znanstvenim prilikama kritično obradjeni život Isusa Krsta.

Ako se je ikada ta potreba osjećala, to se baš u najnovije vrijeme osjeća, kad su prijatelji Isusovi i kod nas ustali profi sjemu grčki gov. psujući i izrugavajuć se njegovu nauku na takovi način, da se govori loše pošteno i misaonu čovjeku.

Sve me je ovo ponukalo da napišem Isusov Život. Na prvi mah čitajući glasovito djelo *O. T. Didona*, o Isusu, kojeg se je kroz kratko vrijeme u samomu Parizu rasprodalo preko 150.000 istisaka, kanio sam ga prevesti, ali sam uvidjeo, da nije za naše šire čitateljstvo, pa sam odlučio samostalno raditi, te sam kroz pnaht sedam godina truda i napisao: *Život Isusa Krsta* po evanđelistima i odabranim katoličkim piscima.

Nastojao sam svim silama, da djelo izađe takovo, kako bi udovoljilo i najvišim čitafackim krugovima; a da bude opet shvatljivo i razumljivo i našem prostomu narodu, što je veoma teško, jer je u Isusa sve prosto, ali i čudnovato, sve milo, ali i divno, uzvišeno i božanstveno.

Djelo je već pod štampom, a izaći će u siječnju 1908. u 32—34 tiskana arka u 8-ri.

Tko unaprijed spremi novce: kao pretplatu zapadaće 3 K a za djake i tetake 2 K 50 hel. dok će književna cijena biti 4 K.

Poštarina se plaća napose, naime, za svaki komad 20 hel.

Novci nek se šalju na adresu: G. Ante Jukić, umirovljeni stražmeštar, Mostar, Zabun; a upisni arci na: Hrvatska dionička tiskarna.

Uzdajući se da se svi prijatelji čitoga kršćanskoga štva zauzmu za raspačavanje, umoljavam sve hrvatske katoličke novine, da bi ovaj poziv izvolye Blagomaklono preštampati.

Unaprijed svima z-brašnjajuć bilježim se sa štovanjim.

U Mostaru, 30. listopada 1907
O. Radoslaw Glavas,
biskupov tajnik.

Jeftino česko PERJE
za krevete
5 kg. novo čišano K 960, boja K 12—
biele pallulice čibane, 18— " 24—
kao saleg biele pahu.
Ilice čibane . . . 30— " 36—
razašlje se franko pouzedećem.
Zanjenjujo se i prima natrag uz naknadu tovar. troška.
Benedikt Sachtel, Lobes, br. 259
pošta PILSEN, Česka.

Narodnom občinstvu preporuča svoju bogato snabdjevenu robnu trgovinu.

Marko Zović
krojački majstor

PAZIN — Narodni dom.

Naručbe obavlja brzo i točno uz umjerene cijene.

Želudčane kapljice
prija zvane i poznate pod imenom.

Markove kapljice
sredstvo protiv slabosti želudca, imenito protiv pomutnjanju teka za jelo, protiv grizu i grčevina u želudcu i trbuhu, protiv nadutosti od vjetрова.

Poslije teškog nastojanja ili preobitnog jela podupiru naravan probavu i tucet 4 K, 5 tuceta 12 K, 10 tuceta 32 K, franko postavljeno na svaku poštu.

Molim izvolite mi postati još 12 botica Želudčanih kapljica jer mi nužno trebaju pošto nam upravo čouotvor. Boto-Pazle, Kaštel stari! Molim poslati mi jedan tucet kapljica pošto sam uvjeren vaš kod prijateljski naručbe, da djeluju izvrsno, te ću svakako u zgodom isto mojim prijateljima preporučiti. — Ovakovih dopisa, koje ne mogu, sve ovdje navesti iznadem, ipak namože, to stoje svakome na uvid.

Ovo kapljice pripravlja samo Gradska ljekarna u Zagrebu, pak zato treba kod naručbe pisati točno na adresu:

Gradska ljekarna, Zagreb,
polag trga sv. Marka 20.

U interesu vinogradara!
Upozoruju se gospodarske zadruge, posjedobici i trgovci da je glavno skladište za prodaju u Primorju poznog
Sumpora specijaliteta Albani kod Pesaro
vlastništvo
Sumpornih ruda Trezza-Albani-Romagna
povjereno isključivo tvrtki
Paolo Röcco e Nipoti Trst i Rovinj
Za cijenu i obavijesti obratiti se jedino navedenoj tvrtci ili njezinim opunovlaštenicima u Poreču gospodinu Egilio Röcco, a u Rovinju u gospodinu Antonio Biondi.

NARODNA TISKARA Utamajena god. 1894.
LAGINJA i dr. Pula, via Giulia, 1.
Preporuča si općinstvu svoju tiskaru, knjigovežnicu, papirnicu i tvornicu pečata.
U papirnici mogu se dobiti sljedeći:
Molitvenič:
Utjeha starosti. Čvrsto uvezan. Tiskan velikim slovima. po K 1 60; 1 80 i 2 50.
Isus prijatelj djece. Čvrsto i lepo uvezan; po K — 60, — 70, — 75, — 80, — 90 i 1 —.
Andreo švar. Molitvenik za djecu, po K — 40, — 50, — 60, — 70 i — 90.
Sv. Anton Padunski i njegovo štovanje. Elegantly uvezan po K 1 60 i 1 80.
Vrtić Gospodnji. Uvezan u kožu, po K 3 —.
Ilijeb nebeski. Uvezan u barumastu crnu kožu sa zlatorezom po K 3 80.
Slava Boga a mir ljudem. Uvezan u finu kožu po K 4 —.
Vijenas bogoljubnost. Uvezan u fino tvrde korice po K 2 40 i 4 —.
Pomoćima se uvezan u veoma finu kožu po K 7 00.
Pobožni učenik. Uvezan u mekku crnu kožu po K 1 80.
Pobožni mornar. Uvezan u tvrde korice po K — 80!
Našom nakladom izašle su sljedeće knjige:
Ob uljudnom i pristojnom ponašanju po K — 40!
Putovanje N. V. M. Marife Torezija* na Male Antile i Kubu; Pjesma; K — 40!
Mat u Mink Pjesma; K — 40.
Brzi računar ili pregledna knjižica za proračunanje dnevnice; K — 80.
Knjižica nadjelne nadnice (u hrvatskom, njemačkom ili talijanskom jeziku) K — 80.
Kompletionalna knjižica; K — 80!

Dvostruki elektro-magnetički KRIZ ili ZVJEZDA
R. B. broj 86967.
Telefon br. 45—22.
Jest elektro-magnetičkim načelima sastavljeni stroj, koji kod njege, rume, astme (teškog disanja), nesposobnosti, zadržavanja u ohtu, nesposobnosti glasnobilo (mi-grane) kucanja srca, zubobole, muzeve slabosti, studen ruku i nogu, padavice (epilepsije), mokrenju gostile, nesposobnosti, nesposobnosti, drhtanje na tijelu, influenca akopnane sa bolešću brha, ble-dilic (mafokrvnost), želudčanih grčeva, beztečnosti, lechiasa, poudkvrnost, svih vrsta grčeva, hipocho-drie, tjelasnih grčeva, hāmorrhoida, kao i kod svesobne slabosti. itd. služi kao nenadkriljivo sred-stvo, pošto elektro-magnetička struja celim čovječ-nim telom djeluje, time se rečeno bolesni u naj-kratcem vremenu izleče.
Poznato je, da liečnici kod navedenih bolesti višekratno elektrizovanje tijela upotrebljuju, ali ipak na taj način, da jaka struja esno prolazna i po-vremenom kroz tijelo protazi, dočim naprotiv tomu stroju elektro-magnetičnog "kriz ili zvijezda" R. B. br. 86967, kako je jur rečeno, umjerenim načinom neprekidno na tijelo djeluje, što svakako bržem izlečenju dovodi, nego li prvi postupak. — Do 20 godina stare bolesti izlečene su sa mojim strojom posve! Od izlečenih sa mojim strojem R. B. broj 86967 izmisljen zahvala kao i od čitavih stotava izdane svjedočice i primolice iz svih strana svijeta pohvaljena su u mojoj pismanici, gdje stoje svako u svako doba na vid. **ODJE NUDAV LIET NIE POMOĆI, MOJINE PERKUSI, MOJ STROJ** jer je to sigurno sredstvo protiv gore navedenih bo-lestina, a onaj bolestnik, koji po mojem stroju ne bi liečien; najljuće u roku od 45 dana; dobiva novac natrag.
Upozorim osobito p. n. občinstvo na to, da se moj stroj ne smije zamjenjivati sa Voltinim, koji je poradi svega neuspjeha zabranjen u Njemačkoj kao i u Austro-Ugarskoj, dočim moj dvostruki elektro-magnetički kriz ili zvijezda R. B. br. 86967 osobito se hvati i ziva varudaš depandant; parađ svoje izvršne ljekovitosti.
MAJI STROJ STOJI 6 K. Rabiti ga mogu samo djeca i jako slabo gospodje.
VELIKI STROJ STOJI 8 K. Rabiti se kod ostarijih 90 godina. kroničnih bolesti.
Dopisivanja i naručbe obavljaju se i u hrvatskom jeziku. Posrećom likno se uvode unapred plaće, razaslije glavna prodavačna za tu i inozemstvo.
ALBERT MÖLLER,
Budimpešta; V. 41. Nola;
Vadaculca br. 84.

OGLASI!
Potpisani časti se javiti p. n. gospodi trgovcima i pekarima, da je izručio zastupstvo svog milina za dolnju Istru i otoke gospodinu.
Lacku Križu u Puli
na kog neka se izvole svi obratiti, koli za informacije, toli i za naručbe, jer će na ovaj način najbrže i najtočnije posluženi biti.
Vinko Majdić
Valjišni mlin u Kranju.

ISTARSKA POSUJILNICA u PULI
Prima zadrugare, koji uplaćuju sadržaniti dijelova jedan ili više po kranj 20.
Prima novac na študnju od svakoga, ako i nije član te dila bez ikakvog odbitka.
Vrača na študnju uložene iznose do 1000 K bez predhodnog odkasa, a iznose od 1000 K ako se nije kod uložanja saglasno ustanovio već ili najst rok sa odkasa, uz odkasa od 3 dana.
Zajmovo (posude) daje samio zadrugarom; i to na kipećku ili na mfontea i sadržanice uz garanciju.
Uredovni sati svaki dan od 9—12 sati prije podno 1 3—6 sati posle podno; u nedjelji i blagdan osim jullja i augusta mjeseca od 9—12 prije podno.
Družvena pisarna i blagajna nalazi se u vialo Carrara vlastita kuća (Narodni Dom) prvi put deano; gdje se dobivaju publicke informacije.
Ravnateljstvo.

GOVOR

što ga je govorio zastupnik prof. VJEKOSLAV SPINČIĆ prigodom glavne razprave o »nagodi« austro-ugarskoj u zastupničkoj kući carevinskoga vieća u Beču, dne 12. prosinca 1907.

Visoka kuća!

Mi zastupnici hrvatskoga naroda počimamo obično naše govore hrvatski (Glasovi: gdje je hrvatski stenograf? Odgovori: Eto ga, prvi put u ovom parlamentu. Koncepista u predsjedničju ministarstva Čulić je tu!), kao i neki Česi u u novije doba i Slovenci, poglavito ba utvrdimo svoje pravo govora u svojem jeziku, i upozorimo u koji zbor zakonodavni mi spadamo u onaj najme u kojem se samo hrvatski razpravlja. (Živo odobravanje).

Ako ikad ovaj je put posve opravdano i s praktičkoga gledišta govoriti samo hrvatski, prije svega jer je čisto hrvatska stvar, rad koje mi zauzimamo negativno stanovište prema takozvanoj nagodi u istinu ugovoru između Austrije i Ugarske, a drugo radi toga jer i tako ne koristi govoriti svim razumljivim jezikom. Ne koristi jer su vlade u Beču i Pešti i njihovi predstavnici opetovano izjavile da ovdje neide za to da se promjeni koja ustanova ugovora, da treba sav prihvatiti ili zabaciti. Ne koristi govoriti ni dokazivati ni savizati u pomoć ni vladu ni stranke. Pokazalo se u to u nagodnom odboru, gdje su odlasnici »Jugoslavenske savezu« dr. Plej i dr. Laginja njemački govorili, dokazivali kakove se nepravde događaju Hrvatima i Slovenima, kako se krše jasne ustanove zakona, kako se zapostavljaju interesi hrvatskoga i slovenskoga naroda, i u samom ugovoru između Austrije i Ugarske, koji nam je evo u razpravi. I vlada i stranke nestrpivo su slušale, vičeći u govorili samo obstrukcionističke namjere; nit su štalo odgovorile n kamo li pobijale navode naših odlasnika. Možda i strankam, svakako pako e. k. vladi, tako su se skakljivimi pčinjali govori naših odlasnika u nagodnom odboru, da novino — sve stojeće pod uplivom vlade — (dr. Trešić: Plačano su za to) u najviše slučajeva nisu ništa dnasale o tih govorih; više puta samo spomenule da je govorio dr. Plej ili dr. Laginja ili obojica, al ne što je koji govorio, često u obće nit spomenule da je govorio.

Dakle uzalud nam govoriti njemački, uzalud mi i kojim drugim slavenskim jezikom. Opravdano govorimo samo hrvatskim jezikom.

Hrvatskimi govori dokazujemo da smo proti ugovoru nazloćen se u razpravi sa stvarnih razloga. Kušat du jih i ja nekoliko navesti. Neću ništa osobita reći. Dotaknuti ću se samo nepoznatijih stvari prema onoj »memorini javarbit«, da je »dobro u stanovitih zgotah« stanovište činjenice i događaje makar i poznatije spomenuti.

Prvi takav razlog je državopravan. I taj je načelan. Taj je takav, da kad nebi bilo nijednoga drugoga, mi bi proti ugovoru bili.

Ugovor, gospodarski ugovor, nagoda se ga je dosad zvalo, između Austrije i Ugarske, osnovan je na dualizmu, na razdvajenju monarhije Habsburga, na razdiobi njezinju u dva dijela. U jednom dijelu imadu prevlast Njemci u drugom Magjari (Glasovi: Tako je tako!) premda su u prvom dijelu Njemci, a u drugom dijelu Magjari u manjini.

Ugovor sam nije državopravan ugovor, al je ugovor zasnozan na državopravnom uređenju monarhije.

A to uređenje bilo je zasnovano proti nam, proti Slavencima u obće, napose proti Čehom a najpače proti Hrvatima, a s njima i Slovenima.

Slaveni, da nebihaše dualizma, bili bi došli do glavne riječi u njekom središnjem zboru, i bili bi mogli odlučiti kako da se vladaju i upravljaju načinom kojim nebi bili oštećili drugih, al nebi se nit njim moglo krivica činiti. Ta neposredno pred uvedenjem dualizma je ministarstvo Woleređi bilo izradilo osnovu kako bi se monarhija razdijelila u pet skupina temeljućih se na povjesti i narodnosti. Tim bi se bilo sve narode zadovoljilo. Uz dualizam jednim čine krivo Njemci, drugim Magjari; trpe svi, makar neki više neki manje.

Do dualizma kaznalo se je prilično uzajamnost Čeha, Moravake i Stezije, sa Česi, ili kako se jih obično zove Slovaci, a kako se sami zovu Slovenci, u Ugarskoj. Bilo je vrijeme kad su se smatrali jednim, kad se je jedana književni jezik htjelo uvesti, kad su se pravom hračom smatrali. Posle dualizma padala je »sve jače svijest« uzajamnosti; i danas reć' bi da je jako slaba. Više kao demonstraciju smatram primitak Zupnika Hlinka u Čekoj, i među Česi u obće. Primito se ga je, al kao čovjeka mučenika, iz dalekih krajeva, iz krajeva u kojih mu nemožeš ništa pomoći, nego tješiti ga prije nego li ide u zatvor. Tješiti se i čovjeka osuđenoga na smrt prije nego li se ima na njem izvršiti smrtna osuda!

Mi Hrvati i Slovenci pokazali smo svijesti uzajamnosti i u prošlom vijeku, pokazali smo je prije dualizma u pjesmu u knjizi, u politici, pa i na bojnom polju. Usadeno je u arcih i u pametih Hrvata, a ja se toga često ponosom sjećam kako je jedan od grofova Draškovića god. 1835. dovikivao Magjarom: Regnum regno non proscribit leges — kraljevstvo kraljevstvu ne propisuje zakona. Poneke ponosni možemo se sjećati takodjer godine 1848. A kakav je ugled Hrvatska uhićala godina sedesetih! Svi činbenici, od najviše do najnižega, smatrali su Hrvatsku samostalnom, kao jedno državopravno tjelo, kao jednu državu pod uzajamnom okruženom glavom. Njemci i Magjari netažali su se, kojim da se više približi, s kojim da stupi u uzi savez. Beč ili Pešta bila je lozinka kod mnogih. Nit Beč nit Pešta, odgovarali su Hrvati prvih godina sedmog desetljeća prologa vijeka. Sjećam se kao da bijaše jučer, što se je abilo u školi kad sam bio u prvom gimnazijalnom razredu na Rieci. Sa sabora vratilo

se je jedan naš profesor i zastupnik, hvala Bogu i sad živući. Mi smo ga onako nekako instinktivno najsrdačnije pozdravili. Pripravljao nam je onako kako smo ga mi razumjeti mogli, da su bili u saboru pitani da li će u Beč ili u Peštu. Oni su odgovorili: nemoćni ni u Beč ni u Peštu, hoćemo da ostanemo u Zagrebu, da tu odlučujemo o sudbini našega naroda.

Tu samosvjest Hrvata bila je uzrok, da se je razpravljalo hrvatski sabor. I to razpuštanje doprinelo je, da su Hrvati, imajuć birati izmed Beča i Pešte, odlučili se za Peštu a proti Beču. Magjari, i naročito njihov tadašnji vođa Deak znali su, to, cijeniti, pak su Hrvatima dali bijeli list, da ga izpišu sa svojim željama, sa svojim zahtjevima, sa svojim uvjetima. Zabilože slabo su izpisali taj bijeli list; a Magjarske vlade su tečajem proših desetljeća zamrčile i ono malo dobra što bijaše na njem zapisano, zaboravile su od kolike vrijednosti bijaše na nje da su Hrvati više uza nje pristali. U dobi dualizma, u dobi nagodaba, pala je Hrvatska u svojem ugledu, zaboravilo se je na njezino državno pravo. Hrvatski smati bi biti plienom što Njemaca što Magjara; hrvatske pokrajine, provincije što Austrije što Ugarske, a njeke jedne i druge.

Usljed dualizma, i nagodaba s njim u savezu stojećih, Hrvatska je u očima mnogih prestala biti državopravnom skupinom, državom; i razdijeljena je u tri posve različita državopravna tjela.

To i što je tim u savezu mora prestati. Razdvojena sada hrvatske državo i donovine valja opet ujediniti.

Tu težnju smatramo nužnom, potrebitom, a i u povjesti utemeljenom.

Mnogi ne daju ništa za povjest, čak se s njom i rugaju ja dajem ne svu, ali mnogo vrijednosti povjesti. Ako nemja već naroda znamenita u prošlosti, onda dakako povjest njema vrijednosti. Al ako je narod živ i ima svoju povjest, ima ugovore nikad nenapuštene, dakle valjane, onda povjest vrijedi. Ima tu i dvostrane obveznice, hoćete li mjenice (Zast. Biankini: Mjenice kađkad i zapadnju) da neznam da bi mjenice, obveznice između vladajuće kuće i hrvatskoga naroda zapale. — Povjest nas teško, daje nam »svjesti«; ona nam pokazuje da ono za čim možemo, ako i ne baš onakvo, nebi bilo ništa nova, može i opet biti.

A naša povjest, povjest o našoj hrvatskoj državnoj samostalnosti je jasna, bjelodana. Nju izvršadati i tajiti mogu samo oni koji bi nas htjeli unistiti, koji bi htjeli da nas nije, kojim smo na putu u njihovim sovenskim, ničim opravdanim nit utemeljenim težnjama.

Hrvati ne bijahu nikad podrženi oružjem. Imali su svoju državu kada još Magjari nit nebihaše u Evropi, kad su se ovi potučali još po kojekakvih stepah. Hrvati imali su državu u X. i XI. stoljetju jednu najznamenitiju, najugledniju, koja se je protezala između Dunava, Drave, Drine i Jadranskoga mora.

Imajuć domaće kraljeve do početka XII. stoljetja, vladajuć se ustavno, bile je raznih sabora, jedno dobari na kraju i na moru, najjači na jadranskom moru, izabrali su tada, 1102., svojim kraljem ugarskoga kralja Kolomana, a on prisegao da će štititi prava i medje Hrvatske. Tim činom, dvostranim ugovorom, nisu Hrvati izgubili ni malo od svoje samosvojniosti države. Svojom krunom okrunili su kralja, koj je već jednu krunu imao. Do onad *Reg Hungariae* bio je otišao *Reg Hungariae atque Croatiae*. Na glavi toga kralja sdručile su se dvie kruno, ali države ostale su posve razdvojene, svaka za se, sa svojim zakoni, sa svojom upravom, sa svojim upravnici, dostojanstvenici, pa čak i vojničkim vojevodjama zajedno sa vojškama koje se je od časa do časa kupilo. Hrvatska, kako do onad tako je i na dalje ostala »Croatia« ili »Regnum Croatorum«.

Da odnosaj između Hrvatske i Magjarske nebihaše drugi, nego onaj što se oznađuje osobnim spojem, personalnom unijom, to se je pokazalo 200 god. iza izbora Kolomana hrvatskim kraljem. Hrvati bili su izabrali njega, sa pravom nasljedstva, u muškoj lozi. I kad je ova sa Andrijem Venećanskim izumrla, onda su Hrvati, posve neodvisno od Magjara, izabrali Karla Roberta Antunivca, Napuljca svojim kraljem. Magjari su istoga kasnije izabrali svojim kraljem. I ako bi ko htjelo izvadjeti iz izbora Arpadovca, magjarskoga kralja, kraljem hrvatskim, kakvu odvisnost Hrvata od Magjara, onda bi se takovu odvisnost Magjara od Hrvata imalo izvadjeti iz izbora hrvatskoga kralja Karla Roberta kraljem Magjarskim. Al nije ni jedno ni drugo.

Posle isumrta Antunivca bilo je kroz skoro 160 godina raznih promjena i na hrvatskom i na magjarskom prijestolju; al nema ni traga tomu da bi Hrvatska izgubila što od svoje samostalnosti. Ona se je doista u vojnah proti Turkom teritorijalno prilično umanjila; od svojih državnih uslova nije izgubila ništa.

To se je najbolje pokazalo posle bitke kod Mohača, gdje je pao zadnji ovdješak dotadašnjih kraljeva, Ljudeviti češki. Hrvati, bez obzira na Magjare nit na ikoga drugoga, njihovih predstavnici, sastali su sn i izabrali svojim kraljem Ferdinanda Habsburga austrijskoga nadvojvodu i s njim njegove nasljednike muške loze. Izborni čin obavio se je 1./1. 1527. na Cetinu, blizu Sluzja.

Imam ovdje pripise listina što sam jih napravio prije mnogo godina iz knjige »Chmel Joseph. Actenstücke zur Geschichte Kroniens und Slavoniens in den Jahren 1526. u. 1527. Wien 1846. (Dr. Laginja: Kako znadu naći i tiskati kad mišta da njim može trebati). Te su listine izvadjene iz

arhiva. Tako je ona od 1. jenara 1527., koja govori o tom, kako Hrvati toga dana kralja Hrvatske izabiru, regem Croatiae eligunt. Sastali su se duhovni i svjetovni predstavnici Hrvatske, jedan biskup i jedan opat, mnogi velikaši, među njima i Zrinski i Frankopani, plemenitaši, zastupnici županija, gradova, kotara i naroda, sveukupnost kraljevstva Hrvatske, Universitas Regni Croatiae.

Izabiru ga i postavljaju uvjete. Na te uvjete pak Ferdinand u 15 točkah odgovara i u glavnom jih prima. Neću svih navadjati, nego samo njeka. Na prvu odgovara, da će neoskrvljena čuvali prava i slobodine kraljevstva Hrvatske. U drugoj obećaje, da će va obranu kraljevstva Hrvatske poslati 1000 konjanika i 200 marloza.

Jos jednu hoću da navedem. Ferdinand u trinaestoj točki veli: »Sto se tiče sdruženja austrijskih zemalja i Hrvatske odgovara njegovo Veličanstvo — Ad XIII. concernentur in untonem patriarem Austriacarum et Croatiae Majestas Sua respondit« — da nemože za sada radi velikih poslova odlučiti, već da će to učiniti u zgodno vrijeme.

Predstavnici cjelokupne Hrvatske izabrali su Ferdinanda i njegovu suprugu, jer je ova poslićnja bila rođa pravnjega kralja, jer su njega smatrali jakim, pošto je već bio nesamo vojvoda austrijski, nego i kralj češki, te među ostalim vojvoda Štajerske, Koruske, Kranjske, grof celjski i Goricki i markgrof. Slavonije; a jakost kralja držali su da je nužna radi vojska, koje se je onda imalo sa Turci. Svuda i svuda nalazimo »Regnum Croatiae« pod kojim se je razumjevalo ne samo snužnjaju Hrvatsku, nego u obće Hrvatsku državu, teritorijalno doista već onda okruženju, ali pravno posve u životu kao samostalju državu.

Već 27. aprila 1527. u zboru kako kaže evo odnosa listina, tuže se i jodikuju, i po svojim polanićih poručuju Ferdinandu, što nedrži na medji Hrvatske 1000 konjanika kako je obćno, i vele neka »sua Vaše Veličanstvo, da je ono traziilo Hrvate da mu budu podložni, obćno, da će ih zdučiti sa ostalimi krajevima nasljednima i štititi njihova prava i slobode. Neka zna takodjer Vaše Veličanstvo, da Hrvatske nije niko osvojio silom, nego da su Hrvati slobodnom voljom posle smrti svoga kralja Zvonimira pridružili seajju krivni kruni ugarskoga kralja, a sada oće Vašega Veličanstva. Već se 80 godina borimo proti Turkom. Ako i Hrvatsku posjednu, kako misle, neće ih niko moći istjerati, i bojimo se, da će kratko iza toga osvojiti Štajersku, Korusku, Kranjsku i Istru!

Ovo i mnogo toga sdržano je u listinah, što su ih pisali s jedne strane Status et Ordines Regni Croatiae iz svoga glavnoga sabora, generali Conventu, kralju Ferdinandu, a s druge strane kralj Ferdinand stišem, predstavnikom Regni Croatiae.

Reć' bi, da za to sve gospoda ministri malo znadu. Možda će se s vremenom naučiti.

Državopravna samostalnost Hrvatske obstojala je uvijek i na dalje. I kad se je Karlo VI., vičeć da neće imati muškoga ovdjetka, i zauzju, da su Hrvati na svojem saboru u Cetinu postavili na svoje priestolje Ferdinanda i njegove samo muške potomke, počeo brinuti za nasljedstvo, nit njemu nit ikomu drugomu drugomu nije palo na um, da bi podvojio o državnoj samostalnosti Hrvatske. Potaknut Karlo VI. sastao se je sabor Hrvatske dne 9. marita 1712., da dade pravna nasljedstva takodjer ženskim potomkom Karla VI. i to onim ženskim potomkom prejasne austrijsanske krvi, koja nebudu vladala samo u Austriji. (Glasovi: I stolovala u Beču), i stolovala u Beču, nego takodjer u Štajerskoj, Koruskoj i Kranjskoj.

Cesar i kralj Karlo VI. dragovoljno je prilvatio tu odluku sabora Hrvatske, i to dne 16. marja 1712.: Probamus, acceptamus, confirmamus . . . Odobravamo, primamo, potvrđujemo . . .

To bijaše stvoreno posvema suvereno, neodvisno od bud koga, neodvisno i od Ugarske. Ova je tek 1728. priznala i ženskim ovdjetkom Habsburške kuće pravo na svoje priestolje. Pragmatika sankcija Hrvatska starija je 11 godina od Ugarske. Nit je jedna odluka od drugo odvisna; pače i različita je, jer Ugri — Magjari nisu postavili uvjeta da ima vladati onaj ovdjetak koj vlada takodjer Štajerskom, Koruskom i Kranjskom, i drugim nasljednima zemljama.

Tu se je pokazalo u svečanom činu kako je posve nešto drugo Hrvatska posve nešto drugo Ugarska.

A pokazuje se to i kasnije. I makar su Hrvati godine 1790. izručili upravu svojih zemalja ugarskoj vladi — učinili su to do boljih vremena, dok se sve hrvatske zemlje neujedine, i to uz veto za Hrvatsku.

U listinah, što su izdavali kasniji carevi i kraljevi nazivamo uvijek Hrvatsku, posle Ugarske posebice imenovanu, pače razstavno tako, da dolazi ime jedne treće kraljevine između njih. Imam pred sobom i opet prepisao raznih listina. U njima se čita ovako: »Nos Franciscus secundus, divina favente clementia, electus Romanorum imperator semper augustus, Germaniarum Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae-Croatiae . . . rex. Tako u listinah čitajući se Kampofornijskoga traktata g. 1797. Tako u listini mira između Cara i Turaka podpisanoga u Sitstovi 4. augusta 1791.

Uvijek je Bohemija između Ugarske i Hrvatske, čim je doista ponekle rečeno, da je najznamenitija Ugarska, pak Bohemija, pak Hrvatska, al tako bjelodano iztaknuto, da je po-

Rieč Hirski „sanjari“, ili u obće rieč „Hirski“, veli Wekerle, nije rabio; al ostaje pri tvrdnji da ima „jugoslaven-
A-h sanjara. Zato dokazati dosta je da istakne da su go-
spoda zastupnici neprestano u doticaju sa državljani drugih
država, a njihni konferencije, i n temelju zaključaka konferen-
cijskih ovjdo svoj postupak uravnavaju, ili čine da oni tamo
postupaju. Gospoda zastupnici neće toga tajiti. Ja neću sum-
njčiti; al što tvrdim to je dokazano: Svake nedelje ili blag-
dana opetuju se ti sastanci ili ovđe ili u Beču, a opetovali
su ne i zadnjih dana. Uspjeh tih konferencija poznat mi je
poaredno; dakle ja ne predpostavljam, nego ističem činjenice.
On, Wekerle, veli, nije rekao da će rezolucioniste uništiti; to
se ima tako razumjeti, da će tu stranu politički nemogućom
učiniti. To je nesamo njegova želja nego i njegova dužnost.
To da se nemože učiniti nego ustavno, a to će reći novim
izbori.

Gadi mi se dalje navajdati. Reći ću samo, da je We-
kerle još rekao, da je sazavao sabor za 12. t. mj. (za danas).
Ako ne bude parira, će ga raspustiti; pa opet izbore raspi-
sati, i opet ga raspustiti, i voditi vladu dalje na ustavnom
putu, dok javno mnjenje u Hrvatskoj ne bude već tako tero-
rizovano, kako je sada.

Ako je taj postupak kako ga Wekerle za Hrvatsku-Sla-
voniju četa ustavan, onda ja neznam što je absolutizam pa
nit despotizam! (Silno odobravanje). Nam, zastupnikom Hr-
vatom jedne i druge polovice monarhije; se zamjera da se
posjećujemo među sobom, da se posavjetujemo o javnih
stvarih obzirom na naš narod, da odluke glede našega po-
stupka stvarimo. (Zast. Mandić: Magjari se smiju pačati u
naše stvari, a mi nebi smjeli u tamošnje!) Nije majka po-
rodila toga Wekerla nit toga Košuta nit u obće toga Čovjeka
koj bi nam to zabranio. Sinovi jedne majke, bnda po jeziku,
povijesti, čustvih, nastojali čemo se i dogovarati svagda kad
budemo to nuždnom smatrali. A nisu li se sastajali ministri
s ovaj i onaj kraj Litave baš za sklopiti ovaj ugovor! A za-
stupnici koji imadu o njem svoju reč da se nesastaju! Imadu
gospoda Magjarski vlastodržci i drugih sveza nego li su naše.
Nedavno sam čitao, da su se talijanski kumoraši Pule po-
sebim memorandumom priljučili proti postupku austrijskih
oblasti kod nedavno obavjenih obć. izbora. Taj memorandum
su poslali na razne strane u Italiju, u Magjarsku pa i na
ministra Košuta. On njim je odgovorio, izrazio njim svoje
simpatije i zatežio njim najbolji uspjeh — proti pošenoj
stranci u kojoj su i oni e. i k. mornarice koji imadu pravo
glasa. Neznam hoće li to Ferenc Košut zatežiti, kao što je
zaduže doba koje šta zatežio.

I za to što se hrvatski zastupnici sastaju, pa za to što
Wekerle zna da ima „jugoslavenkih sanjara“, prem neće
sumnjčiti, zato se ima raspustiti hrvatski sabor, raspisati
nove izbore, i tako dalje. I taj čovjek ima obraza govöriti
o terorizmu drugih, i o svojem ustavnom vladanju u Hr-
vatskoj-Slavoniji!

Dolazimo opet u šesdesete godine.
Hrvat bore se za svoja prava, i zato ih valja uništiti,
najprije rezolucionaše jer su sad ovi najjači, pak druge,
zato valja po što po to stvoriti stranku u Hrvatskoj-Slavoniji,
koja hoće (Glasovi: Uz lojalnu opoziciju d. ra Josipa Franka!)
što hoće Wekerle i drugi magjarski vlastodržci.

Baš za danas sazvan hrvatski sabor u Zagrebu sastao se
je, i već je, kako žica javlja, raspusten. Sav je bio proti
kršenju hrvatskih pravica sa strane magjarske vlade, i zato
je morao među prošie. (Povici i negodovanje proti magjar-
skim vlastodržcem). Dok mi šajemo bratske pozdrave celom
našemu narodu banovine i njegovim predstavnikom (Burni
živili!), dovikujemo Wekerlu i njegovim drugovima: svaka sila
do vremena, a Bog — pravica do vjeka! (Burno pljeskanje).
Sva nastija proti narodu stojećem na pravu i zakonu proti
kršiteljem prava i zakona, proti nasilnikom, neće ništa po-
moći. Dođ će i njim crni petak. (Povljadivanje).

Pri takovih okolnostih, uz takov postupak magjarske
vlade, indirektno podupiran od austrijske, sa Hrvati s one
strane nemožemo mi Hrvati, ni Srbi, ni neki Slovenci glosa-
vati za nagodu, kojom se napokon ništa drugo nedosiže obzi-
rom na Hrvate s one strane, nego da mogu Magjari i dalnjih
10 godina raditi što hoće u užoj Hrvatskoj; da ju mogu ma-
terijalno isisavati, i krunjiti njoj njezina prava.

Tim je zaštrnena naša protimba proti nagodi; — i
nejma načina kojim bi se nas od te protimbe odvrtilo, a
najmanje to što se gg. ministri i mnogi drugi s njimi po-
zivaju na državne potrebe.

Čast potrebam države, al mi smatramo većom potrebom,
da se preuredi odnošaji u monarhiji, tako, da nebude Ma-
gjarom moguća u onoj polovici monarhije goziti prava na-
rodnosti ni prava Hrvata.

Država, priznajući, ima svojih potreba, al imadu i
narodi svojih. Doba bi već bilo da se već jednom prije svega
zadovolji potrebam naroda, koji već dugo zadovoljavaju i
nazovi — potrebam države.

Al je i nešto trećega, što nas postavlja u protimbu sa
nagodom, nešto što je možda pogibelnije od svega do sada
rečenoga, a tle se u prvom redu ove pole monarhije, a što
je takodjer svuilo sa nagodom. To su *germanizatorično*
težnja, napereuo proti našem jugu.

Ima već skoro 30 godina što se je našao znamenit
njemački političar, koji je ovioreno rekao, da Njemačka mora
dobiti vrata na sredozemno more, a ta da su joj Trst. Ako
bi ga Italija htjela zauzeti, onda se veli, neće imati posla
možda sa Austrijom, ili njomi samom, nego i sa Njemačkom.
Njemačka ima i za to dosta željeza i ognja.

Austrija, reko je mjeseca jula drug dr. Krek, nije
već ona *germanska* ili *germanizatorska* država koja bijaše prije.
Koliko ja sa svojima očima vidim, ona radi hotice ili ne-
hotice, izravno ili neizravno u prilog kratko gori označenih
težnja *Germanija*.

Na putu do mora su joj zapriečkom Slovenci u Koruškoj,
Štajerskoj, Krajiškoj, Primorju.

Trebam li da spominjem, kako se postupa sa Slo-
venci u Koruškoj i Štajerskoj u školah, u uredih, u
novija doba naročito na željeznicah, gdje njegovoga Preuz-
višećeg, gospodin ministar željeznica, dr. Derschatta, baš
poplavljuje sa Njemci, i to svojimi njemačko-pučke stranke,
slovensko pokrajino, postavljajući ih na sva i najmanja mjesta.
Koruški Slovenci, njih preko 100.000 nejmaju, osim par
slučajeva, nit slovenskih pučkih škola, a kamo li srednjih. U
obće, Slovenci nemaju nijedne slovenske srednje škole. Za
slovensko svučilište neće se nit da se čuje. U uredih još
gospodari prilžno njemački jezik. Čak i na sudovih sil se
naše ljudo da se služe njemačkim jezikom.

Prije dobrih 20 godina čitalo se je u nekih Berlinških
novinah kao nešto nevjerojatno, da se ima napraviti odnosno
očajati u *germanske svrhe tri točke u Primorju: Trst, Pula, Opatijski*. Danas se već to ne čini nevjerojatnim. Mi
vidimo, da država ne Njemačka, nego Austrija u Trstu, u
Puli i u Opatici uzdržava samo njemačke škole. Mi vidimo,
da se je njemački jezik u uredih jako ojačao u porabi, oso-
bilo za ta tri mjesta. Mi vidimo kako se naseljuju, osabito u
ta tri mjesta, svako vrsti njemački trgovci i obrtnici. Mi vidimo kako
protežirani oblastima dobivaju Njemci kruha u naših zemljah,
dočim se naši sele truhom za kruhom. Mi vidimo napokon
da zadnjih deset godina nije od *ponjemećvanja posteljena*
nitli Dalmacija kao nitli Bosna i Hercegovina. I one već
imadu njemačke škole, i u njih se već njemački ureduje. I
u njih naselilo se je i sol se obrtnika njemačkih, pa makar
i samo kao hoteliera i restauratera.

Nije mjesto ovdje navajivati nepravde što se nam Hr-
vatom i Slovencem Istre svaki dan događaju. Naše javne
pritužbe u parlamentu i saboru ostaju glas vpijućega u pi-
stinji. A ostaju i druge, koje se podnašaju kod raznih obla-
sti, a radi kojih se moraju čovjeku vlasti ježiti.

Nagodnom, ugovorom, *utvrđuje se samo položaj Njemaca*
u ovoj poli monarhije, odnosno daje im se mogućnost, da i
oni tekom dalnjih godina razmjerno mirno rade u svoje svrhe,
koje koncem konce idu na to, da nas posve podjarme, da
posve zagospoduju i u naših južnih pokrajinah.

Završili ću skoro (glasovi: Ne, još ne! Tà tako te
rado slušamo!). U ugovoru bolje rekuć uz ugovor daje nam
se rozine. Daje nam se, obećaje *željeznica*, koja bi spojila
Krajijsku sa Hrvatskom i onu sa Dalmacijom. Imademo clo
i zakonsku osnovu za željeznicu do medje Hrvatske. Rećimo
da će biti i sagradjena i nepitajuć komu za volju. (Dr.
Tresić: U strateškičke svrhe!). Al tko nam jamči da neće
onda dugo stojati onako kaošto stoji ona koja ide iz Gro-
belna preko Rogataca do hrvatske medje. — Gdje su jam-
stva, da će Ugarska vladat izraditi ovaj dio koj bi na nju
spadao. Ona još nije podnesla zakonske osnove. Ona postavlja
nemoguću uvjete, da naime krajijska zaklada dade za gradnju
8 mil. kruna kojih nije dužna dati, a i kojih ne može dati.
Obećaje se, dapače donekde i provadja, akcija za gospodar-
sko podignuće Dalmacije.

Obećaje se, da će se takovu akciju provesti i u Istri i
u celom Primorju.

To je sve liepo i dobro, al je moje mnjenje da je
dužnost države da podigne gospodarsko stanje u pokrajinah,
koje je zanemarivala celo stoljeće, koje su dapače za-
dnjih dvadeset godina bile ucelom, kako je sam bivši mi-
nistar financija Plener javno u parlamentu priznao, živom
trgovacih i političkih ugovora stvaranih sa jugo-zapadnom
susjednom državom, koje su dakle monarhiji služile njezinim
oboznjim višim interesom i obzirom.

Mnjenje je moje na dalje da država mora gospodarski
podignuti one pokrajine koje njoj daju uslov velevlasti, koje
se protežu uz more. Ona mora to činiti radi sebe same i
od stama pred tudjinci koji sve više u te pokrajine dolaze.
Nego kad bi to i radi nas samih činila, mi ne bismo
mogli zato zatajiti svojega političkoga uvjerenja.

Za nas ne ima željeznice, ne ima puta, ne ima luke,
pa nit sladora, ne ima obće pišta što bi nas odvrtilo od
odredjenoga postupka u ovom pitanju.

Tu ide o naš narodni život i naš opstoj u obće, a toga
ne žrtvujemo za ništa. Radje bi siromašniji život živjeti, nego
možda malo imućniji ići u susret svojoj narodnoj smrti.
Nikako nećemo, da damo i našu privolu ugovorom
*koji se proti nam. Na silu oduzeto može se natrag za-
htjevati i dobiti. Dano nemože već natrag ni tražiti.*

To budi odgovor takodjer gospodinu ministru predjed-
niku na onaj dio njegovoga današnjega govora izgovorenoga
malu prije, koj se nas Hrvata tiče.

U tom govoru se je on dostojao i nas sjetiti.
Rekao je da se u državi može gospodarski napredovati
samo uz predležie ugovor; da se vlada hrino i za Hrvate;
da i prema Dalmaciji čini svoju dužnost. Nezna što bi reklo
pučanstvo Dalmacije, kad krunjom Dalmatinskih zastupnika
neoi ugovor prihvaćen bio. U ostalom on neće za njimi trčati.
U ugovoru da se je obaziralo na državopravne nazore Ugarske.
Gospodinu ministru-predsjedniku će stalno koji od dru-
gova iz Dalmacije potanje odgovoriti. Ja mu samo ovo velim.

Gospodin ministar-predsjednik koj sam veli da se je u
ugovoru uzimalo obzir na državopravno nazore Ugarske, bolje
rekuć Magjarskih vlastodržaca, a koji veli da se neće pačati
u nutarnje stvari Ugarske, kad se radi o tom da se zakoni
vrše prema narodnostim u Ugarskoj i prema Hrvatskoj, nek
se nebrine za zastupnike i njihove odnošaje prema pučanstvu,
prema njihovim izbornikom. Nek bude tako milostiv pa pre-
pusti tu stvar da ju sami među sobom urede. Oni neće da
trče nit za njim, nit pred njim; nit ga mole, nit se ga boje.
On kao pročelnik ovostrane vlade dužan je brinuti se i za
gospodarski razvoj Hrvata i njihovih pokrajina. Dok Hrvati
daju državi porez u krvi i novcu, votle je sveta dužnost
svake vlade da i Hrvatom daje sve ono što svaka prosvjetljena
država svojim državljanom daje. (Silno povljadivanje. Izvršno
pljesak.)

A sada na svrsi da rečem nekoliko rieči ra govor
druga Pogačnika od 9. t. m., kojega smatram progr-
matskim, pošto ga je govorio u ime kluba kojemu
pridada, u ime slovenskoga kluba u ovom parlamentu.
Govor slučajno nisam bio slušao. Tek danas imao
sam zgodu čitati ga, makar samo i letinica.

I taj govor, kao i onaj druga dra. Bankovica i
onaj dra. Kreaka, potvrđuju me u uvjerenju, da mi svi,
Hrvati, Srbi i Slovenci, slovenskoga kluba i jugosla-
venske sveze, imademo iste političke ideale, iste poli-
tičke svrhe, a da nas luči samo način, kako da to
svoje svrhe dođjemo. Bojtm se da u redovnih odnošajih
ne ćemo odlučiti u tom samu, pa rabili ovu ili onu
taktiku. Ja bih za sada samo želio, i vruće molio, sve
što nas ina Slovenaca, Srba i Hrvata, da se naučimo
među sobom poznavati se, da se naučimo, u pravom
kršćanskom duhu, među sobom se snašati, ljubiti, slo-
vati, potpiti jedan drugoga, iskati ono što nas spaja
— a meni se čini da u sudutnosti nema velikih razlika
među nama u nijednom pogledu — i pripravljati se na
onaj hip, na one odnošaje, u kojih ćemo lakše do oži-
votvorenja zajedničkih nam težnja doći. U tom nam svim
skupa pomogno Svemoguć Bog! (Govornik je govorio
celi govor tako zanimivo, da su ga napeto slušali skoro
svi Hrvati, Srbi i Slovenci obih klubova, te mnogi Česi
i neki Rusi i Poljaci, pa i neki Njemci. Kad je svršio,
izrekav osobitim zarom posljednje stavke, oduševljeno
svi su mu klicali, pljeskali, čestitali i stiskali ruke.)

NARODNA TISKARA, KNJIGOVEŽNICA I PAPIRNICI

Laginja i dr. = Pula, Via Giulia, 1.

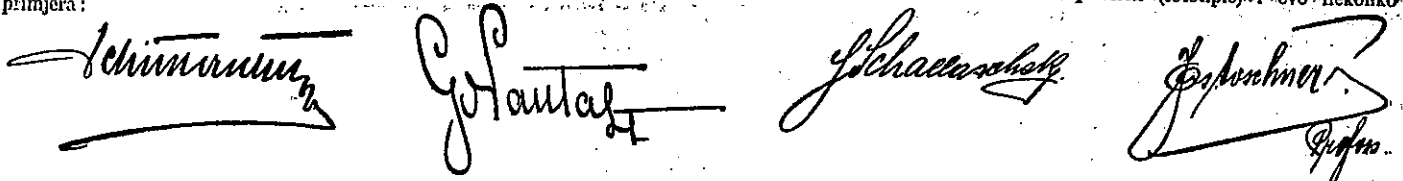
(Prije J. Krmpotić i dr.)

Preporuča svim Hrvatima i ostaloj slavenskoj braći, koja se nalazu u Istri, da što više podupiraju to jedino hrvatsko-narodno poduzeće svoje vrste u Istri.

TISKARA providjena je latinskim, ćirilskim, gotskim i grčkim slovima te najmodernijim uredima.

Preuzima svaki tiskarski posao te jamči za savršenu radnju i jeftinu cijenu.

Da se istisnu već jednom tuđinski proizvodi iz naše kuće, uredili smo veoma modernu Tvornicu pečata iz gume (kaučuka) i pečate iz mjeđi za pečatni vosak. Pečati su trajni i veoma pomno izradjeni. Preuzimamo i izradbu vlastoručnih pečata (fototipie) i ovo nekollko primjera:

Sve naručbe obavljamo brzo, točno i savjestno.

KNJIGOVEŽNICA obskrbljena je veoma modernim slovima i ukrasima te providjena sa više novih strojeva. Preuzima se svaki knjigoveški posao a privatne knjige i knjige za biblioteku uzimaju se osobito u obzir.

Specijalisti u knjigoveškoj galanteriji.

Izključena je svaka konkurencija!

Na skladištu ima: korice „NARODNE PROSVJETE“, „MLADOG ISTRANA“ i „HRVATSKOG SOKOLA“ uz veoma niske cijene.

PAPIRNICI ima na prodaju na malo i na veliko svakovrstnih razglednica sa hrvatskim i srpskim narodnim motivima, umjetno izradjene razglednice i iz grada Pule. PapiRNICA obskrbljena je sa svimi pisarničkim potrebštinama papira svake vrste, tinte crne, crvene, modre i t. d. Bogata zalih hektografskog platna i odnosne mase te ornisa. Trgovačke knjige sve vrste. Listovni papir u mapama i kulljama od najjednostavnijih do najfinijih vrsta. Pera kojima se može pisati do tri dana bez rabiti tinte. Album za razglednice, pečatni vosak i drugo. Drži olovke i cigaretni papiré Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru kao i družbinih maraka.

Kod svake i najmanje naručbe molimo nasloviti samo: **TISKARA LAGINJA i dr. - PULA.**

Popis tiskanica na skladištu.

<p>Tiskanice za općinske urede:</p> <p>Pozivnica — mala Peziv na vojničku stavnju Općinska svjedodžba siromaštva D. sjavnica na četvrtini arka polovini arka Svjedodžba zavičajnosti Svjedodžba ponašanja Pozivnica za p. e. k. kotar. glav. globom otsudjene Izkaz nadnica (2 kor. na arku). Izkaz vrhu poslovdstva nameta zdola naznačenih tečajem godine. Upitni arak Inventar Namira vrhu prim. novca iz opć. bla- gajne Namira na četvrt arka Za odgonb: Skrizaljka o cljeni slijena Svjedodžba o izvozu živina i proizvoda Svjedodžba (brodom) Uručeni zapisnik (Exhibit) Prijavnica boravljenja za vojnike 4° na celom arku 4° Svjedodžba za primitak u bolnicu Svjedodžba siromaštva za uboge bolesnike u bolnici Izješće o razgledu mrtvaca Mrljiški ogleđni list Zapisnik o razgledu mrtvačkom Molba i svjedodžba za aprost od prezen- tne vojne službe (cijeli arak) Molba za povrat predujma danim putni- cima</p>	<p>Molba za izvađak putnog lista. Omnibus-tiskanice Poštarska knjiga, uvezano 100 araka Glavna knjiga Blagajnički dnevnik Dozvola za rasprodaju domaćeg vina Proračun općine (naslovni) (uloži) Zaključni račun (naslovni) (uloži) Prilog k dohodku O realizovanju kapitala Prijavni i pregledni list Popis izbornika Obavjestna skrizaljka trojezična Popis porezovnika, izbornika Glasovni izkaz za izbor opć. zastupnika Kontrolni izkaz Pozivnica (četvrt arka) na izbor općin. vijeća Kontrolna listina za izbor nar. zastupnika Inventar za općinu Domovnica Dopisno vrhu direktnog poreza sa držav. nameti za god. . . i odnosnih zaosta- taka u mjestnoj općini. <i>Nove tiskanice izradjuju se po uzorku brzo i jeftino.</i></p> <p>Tiskanice za velečasne župne urede:</p> <p>Fides Nativitatis et Baptismi Svjedočba o krstu i porodu Fides Mortis Matrimonii</p>	<p>Testimonium Status liberi denunt. matrimonialium Nota pro institutendis denuntiatio Inventar (glava ili ulošci) Račun (sadržaje 2 arku) Izvađak računa Iskaz glavnica (glava ili ulošci) stalnih i promjenljivih zakupnina isplaćenih i zaostalih parbenih tro- škova Dnevnik dohodaka i trošk. (glava i ulošci) Iskaz povećanja ili umanjenja imetka Status animarum Liber baptizatorum defunctorum i matrimoniorum Namira vrhu kamata obligacija Knjižica za popis sv. misa Poštanska knjiga (Exhibitprotokol) Interkalarni glavni račun (njem.-hrvatski). <i>Iste tiskanice uvezuju se solidano i jeftino.</i></p> <p>Školske tiskanice:</p> <p>Svjedodžba polaznica Polaznica Otpusnica Školske vijesti Iskaz izostataka Ispitna svjedodžba Opravljeni zapisnik (uvezan sa 100 listova) Tjednik Glavni imenik (glava) Glavni imenik (ulošci) Razrednica (glava) Razrednica (ulošci) Matica</p>	<p>Alfabetički popis Obrazac M (Osuda kotar. školskog vijeća na globu) Obrazac D (pozivi za polazak škole) Kronika Za svopis knjižnice (glava i ulošci) Inventar (glava i ulošci). Iskaz o izvidjenih okolnostih učenika za podupiranje njegove molbe Namira vrhu dignute plaće, za učitelje Notizie scolastiche u talijanskom jeziku Popisi oslobodjenja djece od polazka škole</p> <p>Tiskanice za posujilnice:</p> <p>Knjiga zadrugara (čvrsto vezano) Knjiga uložka (čvrsto vezano) Knjiga dužnika (čvrsto uvezano) Dnevnik (čvrsto vezano 100 strana) Uložna knjižica (nova) Zadružna knjižica (nova) Zadužnice Molba za zajam Potvrđnica vrhu dignutog novca Pristupno očitovanje</p> <p>Tiskanice za konsumna društva:</p> <p>Konsumnih knjižica. — Tjedanskih lista. — Blagajnički dnevnik. — Imenik za- drugara i druge pomoćne knjige.</p> <p>Tiskanice za odvjetničke i notar- ske pisarne:</p> <p>Punomoći. — Kupoprodajne pogodbe. — Tužbe. — Raznih prijedloga za zapljene. <i>Ostale tiskanice tvorjuju se polag usorka — točno i brzo. —</i></p>
---	---	--	---

Našom nakladom izašle su slijedeće knjižice koje toplo preporučamo: Ob uljudnom i pristojnom ponašanju. Priredio Vinko Rubeša. Obsize 24 str. a cijena joj 40 para. — Putovanje N. V. B. „Marije Terezije“ na Male Antile i Kuba god. 1898. Pjesmu složili Josip Burčić i Jakov Čubrčić. Drugo izdanje. Knjižica ima 70 str. cijena joj je 40 para. — Rat u Kini i putovanje Njeg. Vel. brodova „Elisabete“ i „Aspern“. Sjeverao Ćiril Pavelić iz Kaštel Sućurca. Drugo izdanje. Knjižica je cijena 40 para. Obsize 56 str. — Pisma o izborima u Pull god. 1905. Preštampano iz „Omnibusa“. Cijena 10 para. — L' Istria e la riforma elettorale. U talijanskom jeziku. Obsize 34 st. Cijena joj je 20 para. (Čist prihod namijenjen je Družbi sv. Ćirila i Metoda za Istru. — Brzi računar ili pregledna knjižica za proračunanje dnevnice od 1 do 6 kruna na 1/4, 1/2, 3/4, i cijeli dan. Veoma zgodno uređjena u tri jezik. Obsize 52 stranice a svezana je u čvrste korice. Veličina 13x9 cm. Cijena samo 50 para. — Knjižica nedeljne nadnice. Skrizaljka uređjena je ovako: naslov „Nedeljno od—do—190—“ Rubrike: Tek. broj. — prezifno ime — subota, nedjelja, ponedjeljak, utorak, srijeda, četvrtak, petak, subota, ukupno. Cijena. Iznos. Na račun. Okružna blagajna. Unesreć. blagajna. Ukupno. Plaćeno. Opazke. — Imade dvadeset poprečnih linija. — Imademo ih na skladištu u Hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Knjižica je tvrdo uvezana sa 100 stranica te veoma prikladna za žep. Imade i tok za olovku. — Cijena je knjižici samo 60 para. —